

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України : Історія. Теорія / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 196 с.
2. Архангельский С. И. Лекции по теории обучения в высшей школе / Архангельский С. И. – М. : Высш. шк., 1974. – 224 с.
3. Бушок Г. Ф. Методика преподавания общей физики в высшей школе / Г. Ф. Бушок, Е. Ф. Венгер. – К. : Ин-т физики полупроводников, 2000. – 416 с.
4. Ильин В. А. Новый вид обучения – мультимедийные лекции (на примере общей физики) / Ильин В. А., Большунова И. В. // Вісник Чернігівськ. держ. педагогіч. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДПУ, 2006. – Вип. 36 (2). – С. 37 – 40.
5. Кирпичов В. Л. Беседы о механике / В. Л. Кирпичов. – М. ; Л. : ГИТТЛ, 1951. – 184 с.
6. Медынский Е. Н. Лекция как метод учебной работы в педагогических учебных заведениях / Медынский Е. Н. – М. : Моск. гос. пед. ин-т., 1935. – 192 с.

РЕЗЮМЕ

С. Н. Пастушенко. Лекция – ведущая форма изучения физики в ВУЗе.

В статье описаны характеристики лекционной формы обучения. Рассмотрены методические вопросы проведения лекций в техническом университете, структура лекции по физике колебаний. Показано, что эффективность лекции повышается при применении экспериментальных демонстраций и мультимедийных средств.

Ключевые слова: лекционная форма обучения, физика колебаний, экспериментальные демонстрации, мультимедийные средства.

SUMMARY

S. Pastushenko. The lecture – the basic form of physics study at High Education School.

The article describes characteristic features of the teaching form based on lectures. It is considered the physics of oscillation lectures structures. It is shown, that efficiency of lectures is connected with experimental demonstrations and multimedia means application.

Key words: teaching form based on lectures, the physics of oscillation, experimental demonstrations, multimedia means.

УДК 376.1+364.048:371.1:64.0443(045)

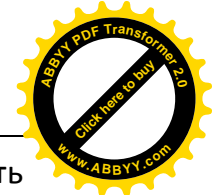
Л. О. Прядко

Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГОКОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА ДО РОБОТИ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ ДІТЬМИ В РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ЦЕНТРІ

У статті розглянуто систему напрацьованих педагогічних умов у ВНЗ, що були реалізовані у процесі вивчення фахових дисциплін та розробленого спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі». Запровадження зазначених умов сприяло успішному формуванню готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Ключові слова: педагогічні умови, реабілітаційний центр, розумово відсталі діти, професійна готовність, корекційно-реабілітаційна робота, корекційний педагог.

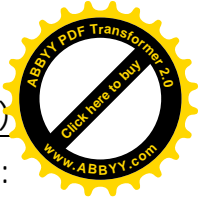
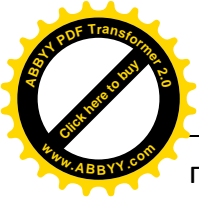
Постановка проблеми. Сучасній освіті потрібні такі фахівці, які мають ґрунтовні знання й уявлення про різноманітні варіанти атипового розвитку, здатні правильно і комплексно будувати роботу з будь-якою дитиною. Питання підготовки корекційних педагогів як активних учасників процесу комплексного індивідуального супроводу дитини, які можуть виконувати роль провідного спеціаліста у розв'язанні проблеми не лише дитини, але й її сім'ї, координатора взаємодії учасників процесу супроводу, стає дедалі актуальнішим. З огляду на це гостро постає питання щодо готовності майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі та її формування у вищому навчальному закладі.

Аналіз актуальних досліджень. Питання щодо підготовки корекційних педагогів до роботи в реабілітаційному центрі в науково-методичній літературі розроблене недостатньо, хоча наявні окремі дослідження, які відображають підготовку майбутніх олігофренопедагогів до роботи у спеціальній школі. Щодо праць, у яких порушуються питання про специфіку підготовки спеціалістів до роботи в реабілітаційних центрах (О. В. Гаврилов, А. Г. Шевцов, Л. М. Шипіцина), вони вивчали окремі складові цієї проблеми.

Мета статті – висвітлити апробацію системи напрацьованих педагогічних умов у ВНЗ, спрямованих на формування готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі.

Виклад основного матеріалу. Підготовка корекційних педагогів до роботи в реабілітаційному центрі вимагає вдосконалення змісту, методики організації сполученої підготовки майбутніх корекційних педагогів. Формувальний експеримент здійснювався за участі студентів I–V курсів під час вивчення дисциплін фахового спрямування студентів Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка факультету педагогіки і практичної психології спеціальності «Дефектологія». У контрольній групі процес професійної підготовки відбувався традиційно.

Реалізація першої педагогічної умови – *розвиток у студентів професійно й особистісно значущих цілей і мотивів, пов'язаних з роботою в реабілітаційному центрі* – здійснювалась з I по V курс, тому що на різних етапах професійного навчання мотиваційна сфера майбутньої професійної діяльності має різне спрямування. З цією метою майбутні корекційні педагоги Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка проходили волонтерську практику в реабілітаційному центрі, яка стала першим випробуванням у майбутній педагогічній діяльності. Оскільки провідною діяльністю студентів у педагогічному освітньому процесі є навчально-професійна діяльність, яка є не лише вивченням теоретичних дисциплін, але і практичною підготовкою, то вона має забезпечувати й інтеграцію знань та вмінь, у процесі яких усвідомлюються й мотиви навчання у ВНЗ. Кожен контакт майбутнього корекційного педагога з розумово відсталою дитиною пов'язувався з

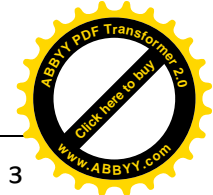
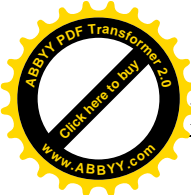

постановкою і вирішенням конкретного навчально-професійного завдання: виготовити наочний посібник, провести гру, надати практичну допомогу під час проведення заняття, допомогти в організації екскурсії. Сукупність таких завдань сприяла оволодінню студентами цілісним досвідом професійної діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру.

Одночасно майбутні корекційні педагоги вивчали навчальну дисципліну «Вступ до спеціальності», в якій висвітлювалися питання щодо специфіки діяльності реабілітаційного центру та складу дітей, які його відвідують. Студенти мали змогу спостерігати за особливостями фізичної та пізнавальної сфер, особистісними особливостями розвитку та формуванням санітарно-гігієнічних навичок дітей. Ці питання були тісно пов'язані з практикою. Таке доцільне поєднання теоретичної і практичної підготовки дозволяло сформувати і підвищити професійну мотивацію. У процесі вивчення навчальної дисципліни «Корекційно-реабілітаційні служби» студенти на лекційному занятті за темою: «Нормативно-правові акти функціонування реабілітаційних закладів» ознайомлювалися з Мінімальним державним стандартом комплексної реабілітації/абілітації інвалідів, а саме: змістом кожної складової реабілітаційної послуги, формами та методами надання послуг, особливостями управління та специфічними записами послуг. На практичному занятті майбутні корекційні педагоги мали змогу проаналізувати Мінімальний державний стандарт та порівняти з практичним застосуванням у реабілітаційному центрі. Оволодіння фаховими навчальними дисциплінами сприяло позитивним змінам професійних мотивів студентів: формуванню прагнення допомогти адаптуватися та соціалізуватися дитині з розумовою відсталістю. Також протягом усього навчання майбутніх корекційних педагогів у ВНЗ ми працювали над формуванням гуманістичного світогляду фахівця, який сприймає і поважає особистість дитини з помірним чи тяжким ступенем розумової відсталості.

Реалізація другої педагогічної умови – *взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі* – здійснювалась у процесі викладання навчальних дисциплін: «Психолого-педагогічна діагностика та відбір у спеціальні заклади»; «Основи соціалізації осіб з особливостями інтелектуального розвитку», «Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи», «Робота з глибоко розумово відсталими».

У процесі викладання навчальної дисципліни «Психолого-педагогічна діагностика та відбір у спеціальні заклади» студенти вивчали таку тему, як «Діагностика дітей з помірним та тяжким ступенями розумової відсталості». На лекційному занятті студентів ознайомили з методиками обстеження дітей та диференціальною діагностикою, а на практичному занятті вони мали змогу, спостерігаючи за дітьми в реабілітаційному центрі, здійснити диференціацію за методикою, розробленою С. Д. Забрамною та І. Н. Ісаєвою.

У межах вивчення навчальної дисципліни «Основи соціалізації осіб з особливостями інтелектуального розвитку» були впроваджені такі теми: «Розвиток комунікативних навичок», «Вироблення позитивних навичок (стереотипів) поведінки», «Розвиток навичок самообслуговування», «Розвиток навичок здорового способу життя».

Під час вивчення теми «Розвиток комунікативних навичок» зверталася увага на особливості формування навичок комунікації у дітей, які відвідують реабілітаційний центр, з метою задоволення індивідуальних потреб розумово відсталої дитини. Студенти на практичному занятті, яке проводилось у реабілітаційному центрі, працювали з дітьми за такими напрямками: навчання адекватних реакцій і дій, навчання використання доступних знакових систем (жестів, піктограм) для їх реалізації в побуті, для повідомлення інформації про себе, для висловлення власних потреб та бажань.

Під час вивчення теми «Вироблення позитивних навичок (стереотипів) поведінки» особлива увага приділялась формуванню ліній поведінки у середовищі, в якому проживає дитина.

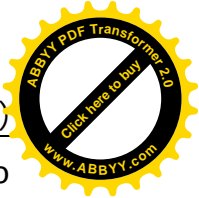
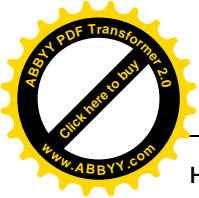
Працюючи над темою «Розвиток навичок самообслуговування», студенти мали змогу не лише ознайомитися із методикою формування навичок самообслуговування, але й скласти рекомендації щодо формування означених навичок розумово відсталих дітей у домашніх умовах. Для виконання цього завдання студенти мали розробити алгоритм формування навичок особистої гігієни за такими напрямками: формування вміння користуватися зубною щіткою, формування вміння користуватися рушником, навички самообслуговування за столом.

Соціокультурне виховання розумово відсталої дитини неможливе без створення спеціальних умов. У цьому контексті необхідною є тема «Розвиток навичок здорового способу життя». На лекційному занятті студентів ознайомили з особливостями формування основних навичок, необхідних для підтримки здоров'я.

Протягом вивчення навчальної дисципліни «Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи» були запроваджені такі теми: «Покрокове навчання "Step by step"», «Кемпхільський рух». У межах вивчення навчальної дисципліни «Робота з глибоко розумово відсталими» були впроваджені такі теми: «Особливості роботи з дітьми різних клінічних груп», «Формування уявлень "Я"», «Я у світі».

Реалізація третьої умови – *використання в навчально-виховному процесі ВНЗ контекстного навчання та акмеологічного супроводу студентів під час практики* – здійснювалась під час упровадження спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» та проходження студентами практики в реабілітаційному центрі.

Успіх у формуванні готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в реабілітаційному центрі залежить від набуття фахових знань, уявлень, умінь і

навичок у межах основної професійної освітньої програми, цілеспрямованого здійснення навчально-виховної роботи у ВНЗ, насамперед фахових дисциплін, які проводяться у близьких до реальної обстановки умовах майбутньої роботи.

Вихідним змістом формульованого експерименту стало впровадження у практику спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» на п'ятому курсі Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, який став засобом та інструментом підготовки майбутнього корекційного педагога. Програма спецкурсу висвітлює специфіку професійної діяльності в реабілітаційному центрі, допомагає усвідомити та оцінити студента в ролі фахівця – корекційного педагога, а також формує потребу в постійному професійному самовдосконаленні.

На думку А. О. Вербицького навчальна діяльність студента не є тотожною професійній діяльності. Отже, для того щоб майбутнім педагогам оволодіти фаховими вміннями і навичками, необхідно ще в умовах ВНЗ здійснювати діяльність, яка була б адекватна діяльності в закладі.

Спецкурс «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» включає 10 тем (38 аудиторних годин), з них 20 – лекційних годин, 18 – практичних. Він справляє безпосередній вплив на становлення студента як компетентного у своїй діяльності фахівця, оскільки дозволяє розв'язати реальні проблеми професійної діяльності.

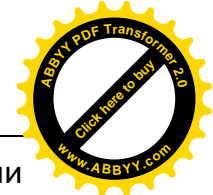
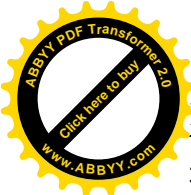
Крім освітньої мети, спрямованої на розкриття теоретико-методологічних основ корекційно-реабілітаційної діяльності, формування вмінь творчого підходу до професійної діяльності, у процесі організації занять зі спецкурсу ми реалізували ідею щодо використання знаково-контекстного навчання. Сутність використання цієї навчальної технології полягає у цілеспрямованому динамічному моделюванні предметного і соціального змісту професійної діяльності й життєдіяльності фахівця, орієнтованого на оволодіння навчальною інформацією і конкретними практичними діями.

Під час упровадження спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі» було використано такі організаційні форми: лекції, практичні заняття і самостійну роботу студентів.

У лекційних матеріалах спецкурсу розкриваються загальнотеоретичні питання організації корекційно-реабілітаційного процесу, висвітлюються етапи та методика роботи над формуванням життєвої компетентності дітей, які мають помірний чи тяжкий ступені розумової відсталості, з'ясовуються особливості роботи із сім'єю як активним учасником реабілітації.

На практичних заняттях відбувається застосування теоретичних знань на практиці, здійснюється теоретичний аналіз практики роботи в реабілітаційному центрі на основі цілеспрямованого аналізу студентами практичного досвіду роботи реабілітаційних центрів, безпосереднє спостереження й аналіз педагогічних явищ та моделювання педагогічних ситуацій. Ці заняття дозволили інтегрувати теоретико-методологічні знання у практичні вміння і навички і

здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей, які мають помірний чи тяжкий ступені розумової відсталості, планувати корекційно-реабілітаційну діяльність, визначати оптимальний педагогічний маршрут розвитку дитини, організовувати роботу з батьками.

Самостійна робота забезпечує глибоке засвоєння студентами теоретичних знань, формує потребу в постійному їх накопиченні та поповненні, розвиває пізнавальні здібності та професійне мислення.

Висновки. Отже, реалізовані педагогічні умови дали можливість з'ясувати специфіку професійної діяльності корекційного педагога реабілітаційного центру та усвідомити себе в ролі фахівця. Цьому сприяло динамічне моделювання сфери діяльності корекційного педагога, яке було зорієнтовано на оволодіння навчальною інформацією та конкретними практичними діями. Зміст професійної діяльності ми подавали на лекційних та практичних заняттях у вигляді професійних проблем, завдань ситуацій, максимально наближених до реальних професійних умов. Для глибокого засвоєння майбутніми корекційними педагогами теоретичних знань, формування потреби у їх накопиченні та поповненні, особистісно-професійного розвитку використовували систему завдань для самостійної роботи.

Підбиваючи підсумки і відзначаючи можливості спецкурсу «Основи корекційно-реабілітаційної роботи в реабілітаційному центрі», необхідно відзначити його включення до навчально-виховного процесу як необхідного, але не єдиного засобу здійснення підготовки студентів до роботи в реабілітаційному центрі.

ЛІТЕРАТУРА

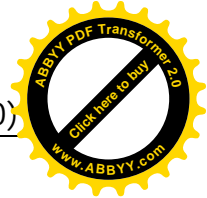
1. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : [монографія] / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2007. – 304 с.
2. Синьов В. М. Визначення методологічних принципів досліджень у галузі корекційної педагогіки / В. М. Синьов // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – № 11. – С. 3–8.
3. Шевцов А. Г. Підготовка кадрів для системи спеціальної освіти та реабілітації осіб з інвалідністю у світлі Болонського процесу / А. Г. Шевцов // Вища освіта України. – 2006. – Додаток 3 (Т. 1). – С. 322–323.
4. Шеремет М. К. Проблеми та перспективи спеціальної освіти / М. К. Шеремет. – К. – П., 2007. – С. 101–103.

РЕЗЮМЕ

Л. А. Прядко. Теоретико-методическая подготовка будущего коррекционного педагога к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре.

В статье рассмотрена система наработанных педагогических условий в вузах, которые были реализованы при изучении профессиональных дисциплин и разработанного спецкурса «Основы коррекционно-реабилитационной работы в реабилитационном центре». Внедрение отмеченных условий способствовало успешному формированию готовности будущих коррекционных педагогов к работе с умственно отсталыми детьми в реабилитационном центре.

Ключевые слова: педагогические условия, реабилитационный центр, умственно отсталые дети, профессиональная готовность, коррекционно-реабилитационная работа, коррекционный педагог.

SUMMARY

L. Pryadko. Theoretical and methodical training of a correction teacher-to-be for the work with mentally backward children at a rehabilitation center.

The system of the worked-out pedagogical conditions at higher educational establishments, which were realized while studying of the professional disciplines and the elaborated special course «The basics of correction-rehabilitation work at a rehabilitation center» is considered in the article. Implementation of the mentioned conditions stood for a successful formation of correction teachers-to-be inclination for work with mentally backward children at a rehabilitation center.

Key words: pedagogical conditions, rehabilitation center, mentally backward, professional readiness, correctional-rehabilitation work, correctional teacher.

УДК 378.147

Н. В. Саєнко

Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

У статті обґрунтовано посилення уваги до культурологічних проблем навчання й виховання, визначено основні складові культурологічної підготовки студентів технічних ВНЗ: її мети, завдання, принципи; мотиваційно-цільовий, когнітивний, духовно-етичний та процесуальний компоненти. Охарактеризовано їх сутність.

Ключові слова: технічний ВНЗ, загальнокультурний рівень, культурологічна підготовка, компоненти, соціокультурна сфера.

Постановка проблеми. Кризові прояви техногенної цивілізації, руйнівне використання деяких результатів сучасних наукових досліджень указують на те, що завданням вищої технічної освіти має бути подолання її прагматизму, формування високоморальної особистості інженера, здатного відповідати за наслідки використання розроблених ним технологій. Це завдання може бути вирішено за рахунок підвищення загальнокультурного рівня студентів ВНЗ завдяки чітко організованій культурологічній підготовці.

Аналіз актуальних досліджень. Постійне зростання уваги до культурологічних проблем освіти і виховання, посилення зв'язків освіти і культури визначаються у науковому світі як норма, що виводиться із самого визначення культури (І. Зязюн, М. Каган, Н. Крилова, Є. Оганесян, Г. Суслова, Е. Сепір, Г. Зиммель та ін.). Значний внесок у дослідження окремих аспектів освіти, орієнтованих на культуру, зробили такі філософи та психологи, як М. Бахтін (ідея діалогу культур), В. Біблер (культура як діалог), Л. Виготський (культурно-історичний підхід до розвитку особистості), Г. Батищев, М. Мамардашвілі (уявлення про культурне поле особистості). Це зумовлює чітку тенденцію до пошуку нових підходів до професійної підготовки студентів, зокрема у вищих технічних навчальних закладах (ВНЗ).